

Nyt Center for Videnskab og Tro

Af professor, lic.theol. Niels Henrik Gregersen og professor, dr.med. et dr.med.vet. Per Torp Sangild

Med en generøs støtte fra Samfonden på godt 10 millioner kroner har vi på Københavns Universitet etableret et fem-årigt samarbejde mellem de sundhedsvidenskabelige og teologiske fakulteter. Samarbejdet har ført til dannelsen af et nyt selvstændigt forskningscenter: *Center for Videnskab og Tro* (CVT), fysisk placeret på Det Teologiske Fakultet.

Fra konflikt til samarbejde

Hvorfor arbejde med forholdet mellem videnskab og tro – igen og igen? Det har man dog gjort siden middelalderen og reformationen. Endnu mere intens blev diskussionen med den moderne fysiks og kemis gennembrud i 1600-tallet, med skikkelser som Isaak Newton og Robert Boyle. Newton skrev faktisk flere sider om teologi end om fysik! Men også hos Charles Darwin var religiøse refleksioner en del af hans “natural philosophy”, som man dengang kaldte naturvidenskaben. Efter 1870’erne indfandt en pause sig, men siden 1960’erne er der igen opstået en stærk international diskussion om forholdet mellem videnskab og teologi – eller mere alment: videnskab og religion.

Vi på CVT har dog valgt at skære kagen på en lidt anden måde. Vi går – som

i den kontinentale tradition – ud fra et bredt syn på ‘videnskab’, der ikke kun omfatter naturvidenskaber (fx fysik, kemi og biologi) og medicin, men også samfundsvidenskaber (fx sociologi, antropologi, økonomi og jura) samt de humanistiske og teologiske videnskaber. Det vil sige alle de akademiske fagområder på et moderne universitet som Københavns Universitet. Tilsvarende ser vi ‘tro’, herunder tillid, håb og kærlighed, som hverdagsfænomener, der på den ene side ligger nede under alle videnskaber som en før-videnskabelig praksis, og som på den anden side selv indgår i videnskabelige praksisser. Det kræver en uddybning:

Vi er nemlig godt klar over, at mange nutidsdanskere fortsat ser videnskab og tro som modsætninger. Nogle mener, at hvor videnskaben går ind, dér går troen ud. Og omvendt, hvor troen og etikken kommer ind, dér lukkes videnskaben ude.

CVT udfordrer denne opfattelse. Vi anerkender naturligvis, at videnskab skal udøves uden religiøse bindinger. Man kan ikke putte Gud ind i de matematiske ligninger eller ind i de historiske årsagsforklaringer. Ligeledes anerkender vi, at religiøs tro baserer sig på en refleksion

over livserfaringer, som videnskaberne normalt ikke interesserer sig for. Samtidig peger vi på, at videnskab og tro ofte mødes i samme person – som regel uden modsigelser.

Der kan naturligvis godt forekomme sammenstød mellem tro og viden. Hvis man forstår Bibelen som en håndbog i fysik, biologi eller urtidens historie, så beder man selv om konflikten. Eller hvis man følger den såkaldte ‘scientisme’, der mener og tror, at videnskaben kan forklare alting, så udelukker man alle andre indsigter og får dermed skabt strid.

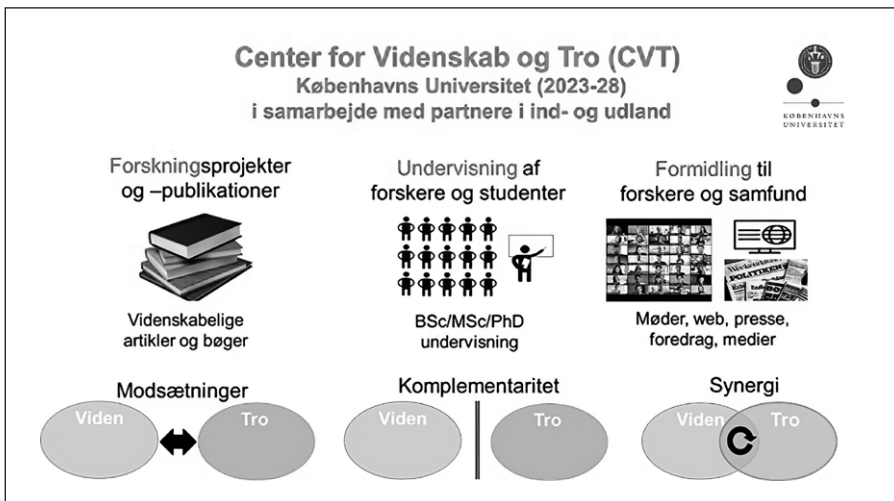
Større end vi ved

Heldigvis iagttager vi, at der i dag er en langt større forståelse af, at både videnskab og tro har grænser. “Verden er større, end vi ved og tror...”, lyder CVTs motto. Det er ikke ydmygende at være ydmyg, men det kan faktisk være meget klogt.

I vores arbejde på universitetet møder vi passionerede kolleger og studerende. Mange af dem har en tydelig etisk bevidsthed og har samtidig en sans for, at verden har en dybere sammenhæng, som vi hverken kan lodde eller overskue. Nogle vil fortsat mene, at videnskab og tro bør foregå i metodisk adskilte rum, ligesom også videnskab og etik. Det er ikke forkert. Men samtidig lever vi i en fælles verden med fælles problemer og med behov for bidrag til løsninger fra flere sider. Her begynder læreprocesserne.

Sundhed og økologi

CVT har valgt at fokusere på sundhed og økologi de første tre år. Inden for begge områder er samarbejdet naturligt. Nogle gange kommer vi fra hver vores side, og så opstår der et “komplementært” forhold mellem videnskab og tro. Andre gange afføder den fælles beskæftigelse et praktisk samarbejde og giver tværfaglig “synergi”.

I CVT undersøger vi den tese, at sundhed ikke bare drejer sig om en velfungerende fysisk krop, men også om social, mental og spirituel sundhed. ‘Spirituel sundhed’ er sværere at definere end de tre første, men har at gøre med vores opfattelse af mening i tilværelsen. Det gælder fx håb, tillid, kærlighed – og tro. Sygdom og sundhed drejer sig også om oplevelsen af mening eller meningsløshed i tilværelsen.

På samme måde drejer økologi sig ikke kun om miljø, planter, dyr, kemiske processer og energisystemer. Det handler også om, hvordan vi som mennesker lever i en verden, der er større end den rent menneskelige. Øko-logi betyder læren om huset (på græsk: *oikos*). Hvordan hører vi hjemme i det store økologiske hus, der bliver ved med at overraske og forundre os? Hvordan kan skabelsesglæden motivere os til at ændre vores klimatinge vaner? Hvordan kan videnskab og tro spille sammen om at løse de aktuelle problemer?

Cirklen udvider sig

Videnskaberne gør store fremskridt, og det skal vi være glade for. Men fremskridtene skal ses i et større perspektiv. Hvis vi forestiller os samfundets samlede viden som en cirkel, så udvider cirklen sig til stadighed. Dermed bliver også cirkelns omkreds – dvs. det som ligger lige uden for cirklen – stadigt større. Videnskaben producerer både viden og uvidenhed, for nye svar afføder flere nye spørgsmål. Nye horisonter åbner sig, nye flader af forundring.

Med ‘videnskab’ forstår CVT som sagt ikke kun naturvidenskab, men også samfundsvidenskab, humaniora og teologi.

Hvis man kigger nærmere ind i videnskabens verden, vil man hurtigt opdage, at videnskaberne er mange og ikke kan skrives på en og samme formel. Inden for alle fagområder er der derfor også uenighed om, hvilke problemer der er mest pressende at undersøge, og hvilke metoder der er de mest frugtbare. Dertil kommer, at vi også midt inde i vores videnskircel støder ind i en tilværelse, hvor “sorrig og glæde vandre tilhobe” (Thomas Kingo). Tilværelsen gør både godt og ondt.

Ikke patent på tro

‘Tro’ forstår vi i CVT som en samlebetegnelse for en lang række menneskelige fænomener. Det inkluderer håb, tillid, formål og mening med tilværelsen, med eller uden en spirituel eller religiøs tro på Gud. I en dansk kontekst tager vi primært udgangspunkt i kristendommen. Men vi har også stor interesse i at følge diskussionerne mellem videnskab og tro i et større kulturelt perspektiv, der omfatter både Østen og Vesten, særligt Kina og Europa. Vi ønsker at undersøge videnskab-tro-samtaler i globalt perspektiv.

Tro er ikke kun noget kulturelt tillært. Det er også et eksistentielt felt, der spiller en vigtig rolle i både alment-menneskelige og religiøse sammenhænge. Inden for videnskaberne er spørgsmål om tro og intuitiv erkendelse som regel udtalte. Alligevel finder vi ofte ‘tro’ som afsæt og baggrund for videnskabelige hypotesedannelser. Derfor er der også usikkerhed, tvivl og uenighed inden for de fleste videnskaber. Det er videnskabens natur. Det er sjældent nødvendigt at vælge mellem videnskab og tro; snarere kan vi se dem som samvirkende måder, hvorpå

vi nærmer os virkelighedens storhed og kompleksitet.

Vi skal turde tale om både videnskab og tro. Både for sagens egen skyld, og for at gøre verden til et bedre sted at være. Hvordan kan vi indrette et samfund, der rummer både sundhed og sygdom, og som er økologisk bæredygtigt på lang sigt? Disse emner optager videnskabsfolk og alle andre. Netop når vi står over for disse påtrængende spørgsmål, er der brug for et samarbejde på tværs af videnskab og tro.

Ingen – heller ikke teologerne – har patent på at beskrive tro. Sansen for mening, meningsløshed, tillid og mistillid, tro og tvivl opstår midt i det daglige liv for alle. Tilværelsen findes trods alt ‘før’ og ‘neden under’ alle videnskaber. Det er i denne komplekse verden, at troen, håbet og kærligheden leves – som regel i samspil med videnskabelige forklaringer og verdensbilleder.

Et center på tre ben

Rent praktisk står CVT på tre ben. Centret har fokus på forskning, men vil også beskæftige sig med undervisning på universitetet og med formidling til offentligheden:

På *forskningssiden* publicerer vi artikler og bøger. Vi har fundet inspiration fra forskningscentre i udlandet som fx *Faraday Institute* i Cambridge og *International Society for Science and Religion*.

På *uddannelsessiden* indgår tro-videnproblematikker allerede i den teologiske uddannelse, og der skrives opgaver

og specialer inden for området. På det sundhedsvidenskabelige fakultet er der oprettet et årligt ph.d.-kursus for danske forskere i “videnskab, spiritualitet og sundhed” i et samarbejde med Faraday Institutet i Cambridge.

På *formidlingssiden* holder vi foredrag og arbejder sammen med forskellige organisationer, som har naturlig interesse for vort arbejde. Eksempelvis er vi sammen med kirke-skole-partnere med til at arrangere en “Religionernes Dag” i august 2024.

Hvem er vi?

Vi synes selv, at vi er kommet godt i gang. Vores første internationale symposium fandt sted den 6. oktober 2023 med 116 deltagere. Vi har taget hul på forskningen, og vi er begyndt på flere samarbejdsprojekter. Men vi har meget mere arbejde foran os!

Og hvem er vi så? Vi er to postdoc’er (Emil Børtj Nielsen, Pui Ip Him), én ph.d.-studerende (Steen Hjul Lybke), én projektansat (Tobias Anker Stripp) og de to ledere (Per Sangild, Niels Henrik Gregersen) sammen med en uvurderlig studentermedarbejder (Helga Ishøj Carstens). Vi håber snart, at vi bliver endnu flere.

Vil du vide mere om projektet, så har vi skrevet en præsentation i *Samfundets Magasin nr.1* (2023). Følg også med på vores hjemmeside: <https://teol.ku.dk/afd/center-for-videnskab-og-tro/>.